

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. VI. De Reo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

stis contraria dicentis in iudicio in diversis actibus, & examinationibus?

Respondeo, quod si testis statim in eodem examine se retractet, standum est posteriori dicto; si vero in diversis examinationibus se retractet, standum est priori dicto; dummodo aliud non dicat in articulo mortis coram iudice cum juramento; tunc enim præsumitur dicere verum, ex leg. *Ultima, Cod. Ad legem Juliam*. Ita Bonac.; Quamvis Sayr. apud Trull. putet talem testem repellendum, & puniendum esse tanquam perjurum.

X. Quod si Notarius unum scripsit, & testis juret se aliud dixisse, credendum est potius Notario, ex cap. *Ad audientiam, De præscriptionibus*; quia cum sit persona publica, & approbata, mendacium in ipso non præsumitur.

ARTICULUS VI.

De Reo.

- I. *Reus in iudicio non tenetur respondere, nisi iudice interrogetur, ita scilicet ut præcesserit vel semiplena probatio, vel indicia clara, aut infamia, qua per duos testes probata sint. Et in nonnullis casibus iudice interrogatus potest equivocare.*
  - II. *Non sufficit ad semiplenam probationem solus accusator, aut denunciator.*
  - III. *Probabiliter reus iudice interrogatus non tenetur veritatem fateri, si inde sibi imminet grave damnum.*
  - IV. *Quid si reo nulla sit spes evadendi mortem, aut aliud grave damnum? Num peccet lethaliter, si veritatem non fateatur?*
  - V. *Num sine mortali possit equivocare, qui iudice interrogatur de re levi?*
- Pars II.

VI. *Propter opiniones utrinque probabiles saepe datur bellum utrinque iustum; Unde potest iudex iuste interrogare, quin teneatur reus veritatem fateri.*

VII. *Potest reus e carcere fugere, quamvis inde sequatur custodis mors a iudice illi infligenda. Nequit tamen reus ministris iustitiae vim inferre, illos percutiendo, &c.*

VIII. *Cum moderamine inculpata tutela potest Reus, ejusque advocatus propalare occulta crimina testium ad eorum auctoritatem infringendam; sed non potest iis falsa crimina appingere.*

I. **Q**uæritur primo, Quandonam reus teneatur aperire veritatem in iudicio?

Respondeo, & dico primo. Reus non tenetur veritatem aperire, nec jurare, si non interrogetur iudice, seu juris ordine servato, videlicet itaut præcesserit vel semiplena probatio, aut infamia, vel manifesta indicia, itaut infamia, vel indicia sint probata per duos testes. Immo si reo non constet, quod iudice interrogetur, nec tenetur respondere, quamvis iudex sub pœna Excommunicationis interroget. Ita communiter cum Less. lib. 2. cap. 3. Unde fit, iudicem teneri aperire reo statum causæ, probationes, indicia, & testes, (quamvis non nomina testium in delictis Sanctæ Inquisitionis) ut videat an iudice contra se procedatur; Quamvis enim in levioribus rebus teneatur reus credere iudici prudenti, & perito, non tamen in gravioribus; Nec tenetur respondere, quamvis iudice interroget iudex, verbi gratia de homicidio, si homicidium sine culpa paratum sit; quia iudex inquit tantum de occisione criminosa. Immo Less., & alii apud Trull. dub. 21. docent, quod si tu non es auctor criminis, nec teneatur

ris fateri circumstantias veras, ex quibus oriatur vehemens suspicio, quod tu sis auctor criminis; verbi gratia, hunc esse tuum pugionem, te in eodem loco fuisse, &c. Ratio est, quia quamvis iudicis interrogatio sit iuridica, procedit tamen ex falsa praesumptione delicti; nam si iudex veritatem sciret, non posset interrogare de talibus circumstantiis, ut docet D. Th. 2. 2. quaest. 69. art. 1. apud Dian. part. 3. tract. 5. resol. 66.

H. Dubium est, An denunciatus faciat semiplenam probationem; ita ut reus non teneatur respondere ex defectu semiplenae probationis, si praeter denunciante non adsit testis?

Respondeo cum Valent., Bonac. contra Sot. requiri ad semiplenam probationem, praeter denunciante, vel accusante, alium testem: omni exceptione maiorem, aut infamiam, vel indicia sufficientia. Ratio est, quia Actor non potest simul esse testis in propria causa; Denunciator autem, vel accusator, cum intendat punitionem, suscipiunt causam ut propriam.

III. Dico itaque primo. Iudice legitime interrogante communiter docent, quod reus teneatur fateri veritatem, etiamsi sibi imminet periculum vitae, aut tristemium, exilii, gravis infamiae, excommunicationis, aut alterius gravis incommodi. Verum Delugo, & Joan. Sanch. cum viginti duobus Doctoribus apud Tambur. lib. 3. cap. 4., & Dian. part. 1. tract. 1. Miscell. resol. 27. advertentes id esse onus supra vires naturae, docent probabilissimum esse, ac tutum, Reum non teneri ad fatendum crimen suum, quando ex confessione tantum malum sibi imminet. Ratio est, tum quia res admodum difficilis, ac moraliter impossibilis ab humana potestate non praecipitur, nisi quando intercedit bonum commune; tum etiam quia non

potest quis ab humano superiore, & iudice obligari ad concurrendum ad propriam occisionem, cum id iure natura nobis veteretur. Unde praecipuum iudicis in tali casu non obligat; atque adeo si cum aequivocatione reus juraret, negando se commisisse delictum, non peccaret; Sicuti non peccat, qui negat delictum, quando a iudice non interrogatur iuridice. In utroque enim casu negatur solum delictum, quod debeat manifestari, & ideo nullum adest mendacium, nec restrictio pure mentalis, sed solum aequivocatio, respondendo ad mentem boni, & iusti iudicis: Eodem modo, ac sine mendacio, aut restrictione pure mentali Christus Dominus dixit: *De die illa, vel hora nemo scit, neque filius hominis*, ita scilicet ut expediat revelare, ut notat Trull. dub. 4., & Dian. part. 2. tract. 5. resol. 76.

IV. Hanc doctrinam aliqui admittunt, si negando delictum sit spes evadendi mortem, aut grave incommodum. Tambur. autem putat, quod etiamsi non sit spes evadendi, adhuc a mortali excusetur, qui negat delictum; quia de iure naturae est, ut nemo concurrat ad sui occisionem; & si in hoc casu offenditur potestas iudicis, non nisi leviter offenditur; quia iudex etiam sine confessione Rei potest illum sufficienter damnare.

V. Docet praeterea Tambur. contra Lug., quod si iudici veritatem iuridice interroganti de peccato levi, puta de levi furto, reus cum aequivocatione illud neget, quamvis leve tantum malum sibi imminet, non nisi leviter peccet; tum quia de iure naturae videtur esse, quod ne leve quidem vulnus sibi quis infligat; tum etiam quia cum agatur de poena levi infligenda, non videtur rigorosum esse, & graviter obligans praecipuum superioris; unde talis aequivocatio esset tantum leviter peccaminosa.

VI. Oppones. Quando iudex iudice interrogat, tunc iuste præcipit reo, ut veritatem aperiat; ergo tenetur reus illam aperire etiam cum vitæ periculo.

Respondeo cum Filliuc., Bonac., Sanch. negando consequentiam; non enim est novum, quod propter opiniones utrinque probabiles detur bellum utrinque iustum: Sic qui est in periculo vitæ, potest fugere a carcere, licet iudex, & lex præcipiant, ne fugiat, & fugientes puniant: Sic servus bello captus potest fugere, quamvis dominus iuste præcipiat, ne fugiat: Sic citatus potest non comparere, si sibi grave malum imminet, quamvis iudex iuste præcipiat, ut compareat; Et eodem modo reus potest veritatem celare, cum habeat jus defendendi vitam suam, quamvis iudex iuste præcipiat, ut veritatem aperiat ex iure ad inquirendos auctores criminum occultos.

VII. Queritur secundo, An possit reus e carcere fugere?

Respondeo, posse, (nisi iuraverit ibi permanere) etiam si custos carceris grave inde malum passurus sit. Ratio est, quia hoc malum sequitur per accidens, & reus utitur iure, quod habet effugiendi carcerem; si enim potest effugere, ne capiatur a ministris iustitiæ, poterit etiam fugere, ne in carcere detineatur, nisi bonum publicum aliud postulet. Non potest tamen vim interre ministris iustitiæ, percutiendo, vulnerando, &c., sequeretur enim scandalum, & perturbatio Reipublicæ, ac boni communis, quod est præferendum privato: Præterquam quod hoc reputaretur crimen læsæ Majestatis: quamvis possit carcerem effringere, & custodes decipere citra vim, & injuriam.

VIII. Queritur tertio, An possit reus aperire crimina occulta testium ad inveniendam illorum testificatio-

nem, verbi gratia perjurium, excommunicationem, infamiam, &c.?

Respondeo, posse tam a reo, quam ab advocato propalari, cum modè tamen inculpatæ tutelæ, & quatenus ad sui defensionem est necesse, ut communiter docent; quamvis citra mortale non possint iidem falsa crimina iis appingere: Contraria enim opinio damnata est in thesi 44. ab Innoc. XI., quæ habet: *Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alteri, ut suam iustitiam, & honorem defendat.*

ARTICULUS VII.

De Advocato, ac Procuratore.

- I. *Ad restitutionem tenetur Advocatus, (sicut & Procurator) si ex sua negligentia, aut imperitia causa amittatur. Sicut etiam si causam manifeste injustam defendat; aut si partem inducat ad transactionem in causa injusta; Necnon si secreta cause alteri parti prodant.*
- II. *Potest Advocatus causam minus probabilem, immo & dubiam patrocinari; non tamen causam, quæ parum habet probabilitatis, in quam fere nunquam iudices inclinant.*
- III. *Veritum est Advocatis pacisci de quota litis. Id tamen ex natura rei licitum videtur pro foro interno, modo absit periculum fraudis, & iniustitia.*

I. Queritur primo, An Advocatus (sicut etiam Procurator) teneatur ad restitutionem, si ex sua imperitia, aut negligentia causam amittat?

Respondeo affirmative; tenetur enim ex officio esse saltem mediocri scientia instructus, & cognoscere sufficienter merita, & iustitiam causarum,